

# Fjällvivan i Lule lappmark samt en iakttagelse kring artens ekologi

Fjällvivan är en av våra sällsyntaste fjällväxter. Kanske blir den lättare att hitta om man istället letar efter getväppling! Thomas Strid förklarar.

THOMAS STRID

Under 2006 utsågs majvivan till Årets växt av Svenska Botaniska Föreningen. Man beslöt dessutom att ta med fjällviva. Att inventera fjällviva är utan tvekan mycket angeläget men tyvärr visade det sig att inte en enda rapport kom in. Detta visar på det stora problemet för att kunna vidmakthålla kunskapen om våra fjällväxter, nämligen bristen på aktiva fjällbotanister.

Ett av fjällvivans viktigaste områden i Sverige är Lule lappmark. Med anledning av att jag där tillsammans med min fru Tiina Laantee har inventerat sällsynta fjällväxter mellan åren 1994 till senast 2005 (huvudsakligen i Padjelanta nationalpark) fick jag frågan om jag ville sammanfatta våra kunskaper om arten i området. Därtill har jag nu även sammanställt flertalet äldre uppgifter om arten från hela Lule lappmark, kunskap som förhoppningsvis kan vara en viktig del i det framtida bevarandearbetet.

Figur 1. En överblomnad fjällviva, just som fjällbotanisten oftast möter denna tidigblommande art. Bilden är tagen i juli 2005 på Unna Titer i Padjelanta nationalpark. Foto: Thomas Strid.

A *Primula scandinavica* past its prime, just like the mountain explorer usually meets this early-flowering species.

## Fjällvivan finns bara i Skandinavien

Fjällviva *Primula scandinavica* är en av vårt lands ovanligaste växter och endemisk för Skandinavien. Den är klassad som starkt hotad (EN) i den svenska rödlistan. Huvudskälet till klassningen är att arten har ett relativt litet och kraftigt fragmenterat utbredningsområde. Sedan 1980-talet finns endast ungefär 15 kända lokaler. Dessutom har arten haft en negativ utveckling.

Fjällvivan är känd från norra Dalarna till Torne lappmark med flest förekomster i Lyck-



Figur 2. Lapsk getväppling. Unna Titer, Padjelanta nationalpark, juli 2005. Foto: Thomas Strid.

*Anthyllis vulneraria* ssp. *lapponica* was regularly found growing together with *Primula scandinavica* on Unna Titer in Padjelanta national park.



sele och Lule lappmarker. Från Torne lappmark finns endast enstaka sentida rapporter, och arten är tyvärr utgången från Dalarna och Härjedalen, bland annat på grund av vägbreddning, myrdikning och ändrad markanvändning. I Norge förekommer fjällviva från Hjelmeland i söder till Tromsö i norr (Aronsson 1995).

### Fjällvivans ekologi

De habitat som nämns i litteraturen brukar främst vara kalkrika, sydexponerade och fuktiga miljöer som ängar, bäckstränder, klippor och vittringsgrus i subalpin och lågalpin region, även väg- och dikesrenar anges (Nilsson & Nilsson 1986, Aronsson 1995). Sten Selander skrev i sitt stora arbete om kärlväxtfloran i sydvästra Lule lappmark (1950) att fjällvivan huvudsakligen förekommer i ”stabiliserade, väl bevattnade S-rasmarker på övergång till *Dryas*-äng”. Ytterligare en intressant notering utgör en fjällviva som växte på ruderatmark vid Suorva år 1961 (Björkman 1965).

När man läser dessa beskrivningar inser man att arten kan hittas i väldigt skiftande miljöer, vilket jag kan bekräfta för de lokaler vi undersökt. Ytterligheter som jag noterat är de lågvuxna fjällhederna på Unna Titters sydsluttning med bara några få centimeters hög vegetation till ängarna nedanför Oarjep Slahpetjåhkkås

(Tjårgesvares) stabiliserade rasbranter med halv-meterhög växtlighet.

### Lapsk getväppling – indikatorart för fjällviva

I samband med SBF:s botaniska kurs som jag, Tiina Lanntee och Mora Aronsson ledde sommaren 2005 i Padjelanta upptäckte vi att den lapska getväpplingen *Anthyllis vulneraria* ssp. *lapponica* växte tillsammans fjällvivan på ett flertal platser på en sedan länge känd fjällvivelokal, Unna Titer. De botanister som besökt Padjelanta för att leta efter fjällviva på Unna Titer har gått upp en bit ovanför Staloluoktas sameviste och kunnat se arten. Så även jag, Tiina och Mora var och en för sig. Jag har antagit att vi alla funnit samma växtplats men när vi tre för första gången besökte området tillsammans upptäckte vi att vi hade varit på olika platser på samma fjällsluttning. Dessutom hittade några tidigt anlända kursdeltagare (Owe Rosengren, Hans Thulin, Anders Svenson, Tor Janzon) ytterligare växtplatser på egen hand innan kursen startade. Vi fann dock snart en gemensam nämnare, nämligen att det på alla dellokalerna växte lapsk getväppling.

Vi började systematiskt leta efter fjällviva på alla platser där vi såg den lapska getväpplingen, en art som är lätt att upptäcka även på långt

håll. Vi kunde konstatera att fjällviva förekom på många av de platser där den lapska getväpplingen växte. Huvudsakligen hittade vi endast sterila bladrosetter eller individ med någon enstaka överblommad stjälk.

Vi har ännu inte undersökt sambandet mellan lapsk getväppling och fjällviva på andra fjällvivelokaler i Sverige, något som naturligtvis skulle vara mycket intressant att titta närmare på. Denna nya kunskap kan hur som helst vara mycket användbar när man inventerar: fjällvivan är mycket lätt att gå förbi eftersom den ofta redan är överblommad när de flesta botanister besöker fjällen. Dessutom verkar ju fjällvivan ofta vara steril vilket gör den i stort sett omöjlig att hitta.

Något som gör just den lapska getväpplingen särskilt bra som indikatorart är att den är relativt ovanlig samtidigt som den är lätt att hitta när den lyser på fjällheden med sina långskafade, ljusgula blomhuvuden.

Jag har inte kunnat hitta något i litteraturen som antyder ett samband mellan fjällviva och lapsk getväppling. Dock angav Sten Selander (1950) att fjällviva på Unna Titer växte vid *Anthyllis*-lokalen, men någon tydligare koppling än så angavs inte. När jag nämnde om sambandet för Ola Larsson, Länsstyrelsen i Norrbotten, som också inventerat fjällväxter i området mellan 2004–2006, höll även han med om att det verkar finnas en koppling mellan dessa två arter.

### Fjällvivans status i Lule lappmark

Vad kan man då säga om fjällvivans status och utveckling i Lule lappmark. Ett första konstaterande är att de uppgifter vi har är alltför få för att några säkra slutsatser ska kunna dras. Det vi kan konstatera är att arten endast är känd från cirka femton områden i Lule lappmark. Av dessa är det bara fem där arten noterats under den senaste tioårsperioden. Hur dagsläget är på de övriga lokalerna vet vi tyvärr inte. Därför är det angeläget att alla äldre kända förekomsterna återbesöks så snart som möjligt. Tyvärr är det ofta mycket svårt att återfinna äldre lokalangivelser i fjällvärlden. Detta tillsammans med de långa avstånden gör arbetet mycket tidsödande.

Det är även angeläget att följa de kända förekomsterna under längre tidsperioder för att följa artens utveckling. Att det kan vara stora variationer mellan åren indikerar Ola Larssons undersökning under tre år från en dellokal på Unna Titer där framförallt antalet blommande individ varierade betydligt (183 rosetter varav 22 i blom 2004, 148 rosetter varav 3 i blom 2005 och 165 rosetter varav 8 i blom 2006). Förhoppningsvis kan de lokaler som presenteras i denna sammanställning utgöra en grund för fortsatta riktade inventeringar där de kända lokalerna besöks regelbundet. Detta är något som nu är möjligt tack vare den noggranna GPS-tekniken som vi kan utnyttja idag.

Även om antalet lokaler är mycket litet verkar fjällvivan kunna vara tämligen riklig på de platser där den förekommer. Både på Unna Titer och Oarjep Slahpetjähkkå (Tjårgesvare) förekommer arten med flera hundra, troligen närmare tusen ex.

Notabelt är att fjällviva är noterad från ytterligare cirka tio områden före 1975 där aktuella uppgifter alltså saknas. Problemet är, som nämnts, att arten är svårinventerad och att den huvudsakligen verkar förekomma som steril. En enda lokal (till exempel en fjällsluttning) kan omfatta ett flera hektar stort område. Att inom ett stort område hitta alla dellokaler där arten endast förekommer med små rosetter är oerhört krävande. Bara att ta sig till inventeringsplatsen i dessa svåråtkomliga fjällområden är ofta ett projekt i sig som kräver flera dagars vandring eller helikopter.

När en lokal väl är funnen är det mycket viktigt att notera dess exakta koordinater. På så sätt kan vi i framtiden bygga upp en kunskapsbank som gör det möjligt att i framtiden göra mer noggranna bedömningar av artens status än vad vi kan göra idag.

### Klimatförändringar och minskat renbete framtida hot

Det största hotet mot våra sällsynta fjällväxter, inklusive fjällvivan, kommer att vara klimatförändringarna. Redan nu kan vi konstatera förändringar i fjällmiljön med igenväxning och

## Fynd i Lule lappmark efter 1975

### Unna Titer

1. Två blommande i sydvästslutningen halvvägs mellan telemasten och turiststationen, ett stycke väster om huvudstigen uppför slutningen (7470000, 1538809. 100m), 750 m ö.h., 10 juli 1996 (T. Laantee) (Strid 2005).
2. 42 rosetter varav 3 överblommade tillsammans med lapsk getväppling (7469755, 1539043), 735 m ö.h., 24 juli 2005 (T. Strid, T. Laantee, M. Aronsson).
3. 12 rosetter (7469721, 1538931. 10m), 698 m ö.h., 21 juli 2005 (M. Aronsson, T. Laantee).
4. 10 rosetter + 1 överblommad (7469797, 1538974. 10 m), 725 m ö.h., 21 juli 2005 (M. Aronsson, T. Laantee).
5. 5 rosetter och 1 fjolårsstängel (7469796, 1539021. 10 m), 742 m ö.h., 21 juli 2005 (M. Aronsson, T. Laantee).
6. 10 rosetter (7469787, 1539077. 10 m), 753 m ö.h., 21 juli 2005 (M. Aronsson, T. Laantee).
7. Noterad (ej antal) (7469771, 1538965. 10 m), 712 m ö.h., 22 juli 2005 (M. Aronsson).
8. Noterad (ej antal) (7469795, 1538986. 10 m), 722 m ö.h., 22 juli 2005 (M. Aronsson).
9. Noterad (ej antal) (7469796, 1538992. 10 m), 725 m ö.h., 22 juli 2005 (M. Aronsson).
10. Noterad (ej antal) (7469789, 1539045. 10 m), 742 m ö.h., 22 juli 2005 (M. Aronsson).
11. Cirka 20 m VNV stigen. På lokalen även lapsk getväppling och lappfingerört (7469793, 1539002), 715 m ö.h., 183 rosetter varav 22 i blom/frukt 24 juli 2004, 148 rosetter varav 3 i blom/frukt 29 juli 2005 och 165 rosetter varav 8 i blom/frukt 2006 (O. Larsson).
12. 17 bladrosetter varav 3 överblommade. Tillsammans med lapsk getväppling (7469748, 1539063. 10 m), 24 juli 2005 (T. Strid, O. Rosengren, H. Thulin).
13. 25 rosetter (7469830, 1538920. 100 m), 23 juli 2005 (O. Rosengren, Anders Svenson).
14. Cirka 50 m från de 25 rosettorna ytterligare ett ex överblommad 23 juli 2005 (7469830, 1538920. 100 m) (H. Thulin genom O. Rosengren).
15. 2 stänglar (7469834, 1539015), 24 juli 2004 (O. Larsson).
16. Noterad (ej antal) (7469856, 1539013), 24 juli 2004 (O. Larsson).
17. Noterad (ej antal) (7469867, 1539036), 24 juli 2004 (O. Larsson).
18. På naken jord, 2–3 m lång "stig" samt fortsättningen på stigen 4 m upp till vänster. På lokalen även hårstarr, ripbär, dvärglummer, fjällskallra, lapsk alpros och fjällsippa (7469907, 1539064), 25 rosetter varav 1 blom/frukt 24 juli 2004, 21 rosetter varv 0 i blom 29 juli 2005 och 19 rosetter varav 1 blom/frukt 2006 (O. Larsson).

19. 78 rosetter varav 8 blom/frukt. Klippa plus bar jord i anslutning till klippan (7469847, 1539001), 24 juli 2004 (O. Larsson).

20. Noterad (ej antal). Klippa (7469881, 1538969), 24 juli 2004 (O. Larsson).

### Jälle (Särjästjäkkå)

21. Sydbranten mot Särjästjäkkå, ca 400 m nedströms Särjäsaures sjöfall, översilade klippbranter med gles vegetation, ca 810 m ö.h. (7460055, 1529555. 100m) Noterad av Erik Ljungstrand 30 juli 1996 (Artdatabanken).

### Vietjer (Kappa)

22. SV-delen, småbruten sluttning mot dalen O om Särjästjäkkå, miniatyrbrant åt V, ca 980 m ö.h. (7462155, 1530155. 100m) Noterad av Erik Ljungstrand 30 juli 1996 (Artdatabanken).

### Kalavartamassivet

23. Skejätjäkkås sydsida i stup på 700 m ö.h. (ej blommande) noterad av L. Karlsson 1977 (Karlsson 1978).

24. I Kårsa på Skejätjäkkå på 650 m ö.h. noterad av L. Karlsson 1977 (Karlsson 1978).

25. Ett litet sydvästexponerat klippstup i Kalavartamassivets nordvästhörn. Noterad av L. Karlsson 1977 (Karlsson 1978).

26. I ravin väster om Kursjotjäkkå, 710 m ö.h. (rikt blommande) noterad av L. Karlsson 1977 (Karlsson 1978).

27. Sydbranten på Kursjotjäkkå, både i väständen och i öständen av Kursjojaure, 710 m ö.h. Noterad av L. Karlsson 1977 (Karlsson 1978).

### Aralåbtå (Åralåbdddå)

28. Ett ex, fjolårsstängel, klippphylla i sydbrant, (7489154, 1530826. 10 m), 31 juli 2005 (Niklas Lönnell, Torbjörn Vik, Gerhard Kristensson, Margareta Danielsson, Yngve Ryd).

### Oarjep Slahpetjähkkås sydrant (tidigare Tjargesvare)

29. 1 ex (7500299, 1535682. 10 m) 724 m ö.h., 28 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

30. 1 ex, överblommad. (7500259, 1535780. 10 m), 710 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

31. 6 ex. (7500221, 1535824. 10 m), 714 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

32. Åtta blommande (7500176, 1535864. 10 m), 698 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

33. 22 ex (7500165, 1535936. 10 m), 719–723 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

34. Ett ex (7500150, 1535988. 10 m), 714 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

35. 2 + 14 ex. (7500154, 1536022. 10 m), 727–737 m ö.h., 29 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).

### Unna Oarjep Slahpetjåkkå (Västra Oarjep Slahpetjåkkå)

36. 78 ex, alla blommande. (7500828, 1534882. 10 m), 733–738 m ö.h., 31 juli 2000 (T. Strid, T. Laantee).



## Fynd i Lule lappmark före 1975

### Kvickjokk

1. Kvickjokk 1864. Herbarieinmatning Lund. Insamlad av N. J. Andersson (oklart om det är Kvickjokk som avses. Kan möjligen vara samma som nr 5 nedan).

### Kallovaratjeh

2. Små S-branter på berget N om Kallojokks källsjö 1941–46 (Selander 1950) (7449055, 1544055. 1 km).
3. På det högsta av bergen längst i SV ovanför nedre Kallojokk 1941–46 (Selander 1950) (7448055, 1540055. 1 km).
4. Kallovaratjek 14 juli 1942. Noterad av S. Selander & C. Skottsberg. (7448055, 1540055. 1 km) (Artdatabanken).

### Kerkevare

5. Herbarieexemplar. N. J. Andersson 1843–44 (Selander 1950).

### Unna Titer

6. *Anthyllis*-lokalen på SV-sluttningen. N. J. Andersson 1843–44 och S. Selander 1941–46 (Selander 1950).
7. Hyllor i brant nedanför V-toppen 1941–46 (Selander 1950) (7471555, 1538355. 100 m).
8. Titir vid Virihjaur 1868. Herbarieinmatning Lund. Kleen, E.A.G. (Artdatabanken).

### Låtatj

9. NV-sluttningen. N. Dahlbeck 1939–1946 (Selander 1950).

### Jälle

10. Sydbranten 1941–46 (Selander 1950) (7460555, 1529055. 1 km).

### Hurrevare

11. Noterad av T. Å. Tengvall 1913–16 (Selander 1950).

### Aranåive

12. Sluttning mot Vastenjaure. T. Å. Tengvall 1913–16 och S. Selander 1941–46 samt även i rasmarkens nedre del 1941–46 (Selander 1950) (7488555, 1531055. 1 km).

### Sallohaure

13. Cirka 3 km öster om Salohaures västända, norrsidan, liten sydbrant vid stranden, reg. alp. noterad av G. Björkman 1929 (Björkman 1939) (7498555, 1538055. 100 m).

### Tjårgesvare

14. Mittpartiet, sydbrant, reg. subalp. 1929 (Björkman 1939). Noterad av S. Selander 1941–46 i stabiliserad rasmark i S-brantens V del 660–705 m ö.h. Dessutom riklig längre österut i branten i *Trollius*–*Viola biflora*-äng ca 650 m ö.h. (Selander 1950) (7500355, 1535555. 1 km).
15. Sydbrantens västra del. 660–705 m ö.h. Noterad av Sten Selander på 1940-talet (7501055, 1534255. 1 km) (Artdatabanken).

### Unna Tjårgesvare

16. S-branten sparsamt 1941–46 (Selander 1950) (7500855, 1533055. 1 km).

### St. Ritatjåtkko

17. Sydbrant, hylla i hammaren, reg. alp 1929 (Björkman 1939).

### Rautåive

18. SV-rasbranten i västligaste delen, hylla, reg. alp. 860 m ö.h. 1961 (Björkman 1965) (7521055, 1540555. 1 km).

### Kårsa

15. SV-brant mot Skejajaure, örtäng i reg. alp. inf. 1961 (Björkman 1965).

### Skejatjåtkko

16. SV-rasbrant, klippavsats i reg. subalp. 1961 (Björkman 1965)

### Suorva

17. I ex på ruderatmark, Gunnar Wassén 1961 (Björkman 1965)

invandring av fjällbjörk och viden som vandrar högre och högre upp. De mest alpina arterna kommer troligtvis att påverkas först.

Därtill kan även minskat renbete vara ett problem, framförallt i de mer otillgängliga fjällområdena dit bland annat Padjelanta nationalpark hör. Med minskad lönsamhet för rennäringen i dessa områden minskar betestrycket. Faktum är att vår fjällnatur till stora delar utgör ett kulturlandskap där renen utgör ett viktigt betesdjur. Renbetet har skapat öppna fjällhedar genom att motverka igenväxning med vide och högvuxna örter. Visst finns problem med överbete lokalt i vissa delar av fjällkedjan, men det normala är att motsatsen utgör ett problem. Och med en fortsatt höjning av medeltemperaturen som medför ökad igenväxning i fjällmiljön, kan det i framtiden vara extra angeläget att även försöka se till att vi har tillräckligt med ren för att hålla ett lämpligt betestryck.



- Först och främst vill jag tacka min fru Tiina Laantee som jag inventerat tillsammans med under alla år. Därtill vill jag tacka Mora Aronsson, Ola Larsson, Torbjörn Vik, Tor Janzon och Owe Rosengren för värdefulla synpunkter och uppgifter som gjort denna sammanställning möjlig.

## Litteratur

- Aronsson, M. 1995. *Primula scandinavica*. Fjällviva. – I: Aronsson, M. (red.) 1999. Rödlistade kärlväxter i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala, sid. 643–644.
- ArtDatabanken. Utdrag ur ArtDatabankens databas med alla uppgifter om fjällviva t.o.m. 2006.
- Björkman, G. 1939. Kärlväxtfloran inom Stora Sjöfallets nationalpark jämte angränsande delar av norra Lule lappmark. – K. Sven. Vetenskapsakad. Avh. Naturskyddsärenden 2.
- Björkman, G. 1965. Tillägg till kärlväxtfloran inom Stora Sjöfallets nationalpark jämte angränsande delar av norra Lule lappmark. – K. Sven. Vetenskapsakad. Avh. Naturskyddsärenden 21.
- Bratt, L., Ljung, T., Edelsjö, J. m.fl. 1993. Hotade och sällsynta växter i Dalarna: kärlväxter. – Dalarnas Botaniska Sällskap, Falun.
- Bruun, H. G. 1938. Studies on heterostyled plants. 2. *Primula scandinavica* nov. sp., endemic in Scandinavia. – Svensk Bot. Tidskr. 32: 249–260.
- Danielsson, B. 1994. Härjedalens kärlväxtflora. – SBT-förlaget, Lund.
- Gjærevoll, O. 1990. Maps of distribution of Norwegian vascular plants. II. Alpine plants. – Oslo Univ. Press, Oslo.
- Hultgård, U.-M. 1993. *Primula scandinavica* and *P. stricta* – patterns of distribution, variation, reproductive strategies and migrations. – Opera Bot. 121: 35–43.
- Jacobsson, A. 1997. Sällsynta fjällväxter i Torne lappmark. – Examensarbete. Biologisk-geovetenskaplig linje, Stockholms universitet.
- Karlsson, L. 1978. Floristiska observationer i västra Lule lappmark sommaren 1977. – Svensk Bot. Tidskr. 72: 25–31.
- Larsson, O. 2005. PM Intensiv fjällfloraövervakning 2004–2005. – Opublicerat arbetsmaterial. Fjällmyndigheten, Länsstyrelsen i Norrbotten.
- Nilsson, Ö. & Nilsson, E. 1986. Nordisk fjällflora. – Bonniers, Stockholm.

- Selander, S. 1950. Floristic phytogeography of southwestern Lule Lappmark I–II. – Acta Phytogeogr. Suec. 27–28.
- Strid, T. 2005. Inventering av rödlistade kärlväxter i Padjelanta nationalpark 1994–2003. – Opublicerad sammanställning för SBF:s botanikkurs 2005.
- Wistrand, G. & Lundqvist, J. 1977. Nya växtlokaler från Pite lappmark och angränsande områden. – Svensk Bot. Tidskr. 71: 225–238.

## ABSTRACT

Strid, T. 2007. Fjällvivan i Lule lappmark samt en iakttagelse kring artens ekologi. [*Primula scandinavica* in Lule lappmark in the Swedish Scandes.] – Svensk Bot. Tidskr. 101: 360–365. Uppsala. ISSN 0039-646X.

Extant and historical localities for the Scandinavian endemic *Primula scandinavica* in Lule lappmark, NW Sweden, are presented. *P. scandinavica* has ca 35 localities in Lule lappmark, and is very rare in the rest of Sweden. The possible use of *Anthyllis vulneraria* ssp. *lapponica* as an indicator species for *P. scandinavica* is discussed.



Thomas Strid jobbar till vardags som miljöchef och kommunekolog i Hudinge med bland annat naturreservatsbildning, inventeringar och våtmarksrestaureringar. Inom botaniken har det framför

allt varit fjällens växtvärld samt adventivfloran som han ägnat störst intresse.

Adress: Uringe gammelgård, 147 91 Grödinge  
E-post: thomas.strid@swipnet.se

## Kallelse till SBF:s årsmöte 8 mars i Uppsala

Svenska Botaniska föreningens årsmöte äger rum i samband med föreningskonferensen (mer information om den kommer på [www.sbf.c.se](http://www.sbf.c.se)) i Uppsala lördagen 8 mars kl. 16.00. Lokal: Zootissalen, Villavägen 9. Eventuella motioner skall vara föreningens ordförande tillhanda före 1 februari. Dagordningen tar upp följande punkter:

1. Årsmötets öppnande
2. Val av ordförande och sekreterare för mötet
3. Val av justeringsperson
4. Fråga om mötets utlysande
5. Verksamhetsberättelse och ekonomisk berättelse
6. Revisorernas berättelse
7. Fråga om ansvarsfrihet för den avgående styrelsen
8. Arvoden och förmåner till styrelsemedlemmar
9. Val av ordförande i föreningen
10. Val av övriga styrelsemedlemmar och funktionärer för kommande period
11. Val av valberedning
12. Fastställande av årsavgift för 2009
13. Inkomna motioner
14. Övriga frågor
15. Årsmötets avslutande